

Szakmai beszámoló

A Bécsi *Collegium Hungaricum*ban (CH) 2018. júniusában eltöltött kutatói időszakról

I. Általános leírás

Ez év június 4-étől 30-ig, Klebelsberg Kunó ösztöndíjjal a Bécsi CH-ban töltöttem el egy kutatóhónapot. Alapvető célom az volt, hogy Hauser Arnold (1892–1978) bécsi korszakához kapcsolódó, két évvel ezelőtti kutatásaimat¹ folytassam, és a Hauserről íródó életműmonográfiám ehhez kapcsolódó fejezeteit kiegészítsem, illetve a Hauser és a filmszociológia korai fejleményeiről írandó rövidebb, de könyvterjedelmű szöveg vonatkozó fejezetén dolgozzam. Az említett időszakban folyamatos kommunikációt folytattam Kókai Károly kollégámmal, aki a Bécsi Egyetem Összehasonlító Kultúratudományi Tanszékének provátdocense, és Hauser ausztriai korszakának talán legszakavatottabb ismerője.

A célok teljesítéséhez a következő eredmények révén kerültem közelebb: Az Osztrák Nemzeti Könyvtárban és a Német Színháztörténeti Múzeum Archívumában végzett kutatások alapján sikerült az összes fellelhető adatot összegyűjtenem Hauser filmforgalmazói-vállalkozói tevékenységéről (ez a folyamat 2016-ban, az idő szorításában megakadt), és így rekonstruálnom a filmek nagyjából teljes állományát, amellyel Hauser ebben az időszakban foglalkozott, illetve foglalkozhatott. Mivel Hauser az üzleti-forgalmazói tevékenységgel eltöltött éveket az empirikus kutatás egyfajta spontán helyszínének tekintette, fontos volt tudni, hogy milyen anyag ment, illetve mehetett át a kezén.

A legfontosabb újdonság azonban egy olyan újabb fejezet megírásához kapcsolódik, amely az említett helyszíneken végzett anyagból bontakozott ki: azt vizsgálom, hogy a bécsi művészettörténeti „iskola” történetileg első képviselője, a tudós és kultúrpolitikus Alois Riegl hogyan került a budapesti Vasárnapi Kör szereplőinek homlokterébe, illetve, hogy Hauser milyen szempontból tartotta fontosnak életművét és gondolatait. Hauser későbbi következtetése filmszociológiája és filmesztétikája szempontjából rendkívül lényeges volt: Riegl egy általános kultúraelmélet felé terelte a művészettörténeti elméletalkotást, viszont a művészettörténetét még mindig művészeti problémák megoldásának történeteként fogta fel. Ez viszont radikálisan megváltozott a film megjelenésével, amely alapvetően semmilyen hagyományos művészeti problémát nem akart megoldani és újfajta konvenciókat állított fel saját maga számára.

II. Eredmények:

Előadás:

2018. szeptember 26-án, Pécsen, az Akadémiai Bizottság épületében. A konferencia címe:

¹ A CH-ban eltöltött két hónapos időszakban (2016 április-május), amelyet a Tempus Közalapítvány pályázatán nyertem el.

A művészet a tudományos diskurzusban. Az előadás címe: „A művészettörténet mint az elméletalkotás motorja. Semper, Riegl, Lukács, Mannheim” (az előadás diái csatolva).

Szövegek:

(A.) A támogatott időszakban elkezdett könyvfejezet/tanulmány címe:

A művészettörténet, mint az elméletalkotás motorja. Hauser Arnold filmszociológiájának elméleti gyökerei

A tanulmány két szakaszra oszlik:

1. szakasz: *A művészettörténi elméletalkotás mint egy általános kultúraelméleti elméletalkotás előfoka: Alois Riegl recepciója a Vasárnapi Kör tagjainál (1909–1929)*
2. szakasz: *Hauser Arnold filmszociológiájának kultúraelméleti gyökerei: konvenció és kreativitás összefüggése, mint a film művészetté válásának kulcsa.*

Korábban elkezdett, de a támogatott időszakban befejezett és elbírálás alatt levő tanulmány címe:

(B) *Art History without Theory. A Case Study in 20th Century Scholarship* (jelenleg a *Critical Enquiry* c. folyóiratnál)

A szöveg a művészettörténetírás elméletigényének problémáját vizsgálja Fülep Lajos a 20. század közepén megjelent írásaiban, de koncepciójában szorosan kapcsolódik az előző témához: milyen típusú elméleti háttér előtt érdemes a művészetet tudományos diskurzus tárgyává tenni.

(C) „Az épületek anyagcseréje”, in: *MúzeumCafé* 67: 222–239.

A támogatott időszakban, az előbbieket mellett egy ún. spin-off (mellékszálon futó, de a kutatás fő csapásirányához kapcsoló) publikáció is született, amely elsősorban Alois Riegl művészetelméleti koncepciójának bizonyos alapfogalmait használta fel egy a bécsi *Museum für Angewandte Kunst*-ban ösztöndíjas periódusommal egyidőben nyílt kiállítás (*Post Otto Wagner*) kritikájához (a publikáció szövegét a beszámolóhoz csatolom).

Ezen beszámoló, illetve az eredmények leírása alapján kérem a tisztelt finanszírozót a támogatási időszakban végzett munka értékelésére.

Budapesten, 2018. szeptember 24-én

Tisztelettel
Dr. Zuh Deodáth

